

Vlinders

tijdschrift van De Vlinderstichting
jaargang 32, augustus 2017

(uit)getekend
Tel en zoek mee!

'Vlinders' is het kwartaaltijdschrift van De Vlinderstichting. Het geeft informatie over vlinders en libellen in Nederland.

ISSN 0923-1846

Redactie

Jurriën van Deijk, Samuelle van Deutekom, Maarten Immerzeel, Louis van Oort, Kars Veling, Albert Vliegthart

Hoofd- en eindredactie en vormgeving

Liesbeth van Agt

Omslag

Groot geaderd witjes

Foto: Joost Uittenbogaard

Kopij

sturen naar redactieadres, uiterlijk twee maanden voor het verschijnen van het nummer. Auteurs wordt verzocht alvorens te gaan schrijven contact op te nemen met de redactie.

Druk

Propress, Wageningen

Advertenties

liesbeth.vanagt@vlinderstichting.nl

Redactieadres

liesbeth.vanagt@vlinderstichting.nl

Overname van artikelen is alleen toegestaan na toestemming van de redactie en de auteur.

Donateurs

Een donateurschap van De Vlinderstichting bedraagt minimaal € 25 (vanaf 2018: € 30) per kalenderjaar. Voor donateurs buiten Nederland bedraagt de jaarlijkse donatie € 31 (bedrag 2018 nog niet bekend). U kunt zich aanmelden via onze website of uw donatie overmaken op IBAN NL70 INGB 0005 1344 25 t.n.v. De Vlinderstichting te Wageningen. Een donateurschap voor het leven bedraagt € 1.000,-. Donateurs ontvangen viermaal per kalenderjaar het tijdschrift Vlinders. Giften zijn natuurlijk ook altijd welkom. Opzeggen uiterlijk 1 december schriftelijk of via info@vlinderstichting.nl.

Algemeen contactadres

De Vlinderstichting
Postbus 506
6700 AM Wageningen
tel. 0317 – 46 73 46
info@vlinderstichting.nl

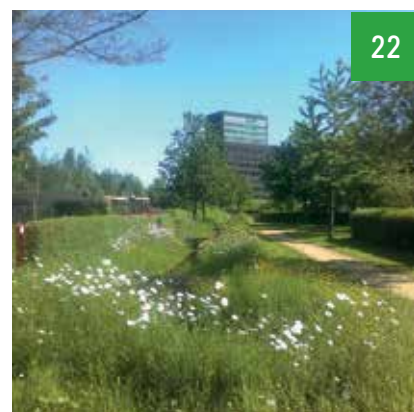
Bezoekadres

Mennonietenweg 10, Wageningen
www.vlinderstichting.nl

Vlinder of libel gezien?

Geef het door via www.telmeel.nl.

Vragen over een vlinder of libel? Kijk op www.vlinderstichting.nl. U kunt uw vraag ook sturen naar vragen@vlinderstichting.nl.

Titia Wolterbeek

Beste donateurs,

Deze keer een Vlinders vol tellingen. Het gaat over het Landelijk Meetnet Vlinders waar u wellicht zelf aan meedoet en over de Nationale Nachtvlindernacht die dit jaar in het weekend van 25 augustus plaatsvindt. Er is een oproep om rupsen te zoeken van de teunisbloempijlstaart en een herkansing om met z'n allen vlinders te zoeken in het Kuinderbos, nu hopelijk met goed weer.

En komend weekend is alweer de jaarlijkse Tuinvlindertelling. Doet u mee? Met mooi weer een kwartier vlinders tellen in de tuin en deze aan ons melden via de website Vlindermee.nl (ook bereikbaar via Vlinderstichting.nl) of via de gratis Vlindermee-app, die u kunt downloaden in de App store of de Play Store. We zijn heel benieuwd welke vlinder dit jaar het meest gezien wordt.

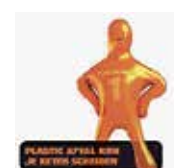
Bij deze Vlinders sturen wij u het boekje 'Tuinieren voor vlinders' toe, dat wij samen met onze ambassadeur Lodewijk Hoekstra hebben gemaakt. Wanneer u het zelf niet wilt bewaren, kunt u er wellicht iemand anders mee verblijden. We hopen hiermee vele mensen te inspireren om de tuin nog vlinder-vriendelijker te maken!

Titia Wolterbeek
Directeur De Vlinderstichting

Samen met collega Albert Vliegthart heb ik André Kuipers mogen interviewen. Zijn verhaal leest u op pagina 8.

Inhoud

Nachtvlinderen met de snoeischaar	4
Doe mee met de Nationale Nachtvlindernacht	6
Zwart op wit (uit)getekend	7
André Kuipers: "Zo mooi, maar zo kwetsbaar"	8
Carolus Linnaeus (1707-1778): orde in de schepping	10
Tuinvlindertelling 2017: doet u (weer) mee?	13
Poster atalanta	14
Wat gebeurde er in 2003 met het landkaartje? Meetnet Vlinders	16
Zoektocht naar de teunisbloempijlstaart	18
Tel je mee in het Kuinderbos?	19
Kies voor klimop Tuinieren voor vlinders	20
Green deal '1.000 ha nieuwe stedelijke natuur'	22
Wetenschappelijk	24
Nieuws	25
Giften, boeken	26
Winkel	27
Opmerkelijk	28

Het tijdschrift Vlinders wordt gedrukt op FSC-papier.
Het hoesje waarin Vlinders wordt verzonden, kan bij het plastic afval.

Nachtvlinders met de s

Vlinders kan je op vele manieren inventariseren. Naast gewone veldwaarnemingen worden ook allerhande loktechnieken toegepast (lichtvallen, feromonen, smeer, ...). Hierbij spelen seizoenen, tijdstip van de dag en het weer een belangrijke rol. Er is evenzeer een flinke portie geluk mee gemoeid.

Tekst: Bovendien laat niet elke vlinder zich even makkelijk lokken. Heel wat nachtvlinders komen slechts sporadisch naar lichtvallen. Feromonen zijn dan weer lang niet voor elke soort beschikbaar. In dat geval kan doelgericht zoeken naar andere ontwikkelingsstadia de hiaten in onze kennis helpen opvullen. Het zoeken naar eitjes, rupsen en poppen heeft zo z'n voordelen. Ze zijn een langere periode aanwezig dan imago's en ze zijn vaak gebonden aan één of enkele plantensoort(en), wat de zoekradius beperkt. Bovendien is het zoeken minder weersafhankelijk.

Tegenwoordig wordt al vrij intensief gekeken naar bladmineerders. Het gaat in dit geval om rupsen die in bladeren leven en daarbij een herkenbaar vraatspoor achterlaten. Maar er is nog zoveel meer: ook in bloemen, knoppen, vruchten, zaden, wortels, stengels, twijgen, schors en paddenstoelen zijn rupsen aan te treffen. Dankzij speuracties werden de afgelopen jaren al verschillende vlindersoorten herontdekt in België of nieuw vastgesteld in bepaalde provincies. Dat moet in Nederland ook kunnen. Met een vlinder-netje komt u er helaas niet meer. Voor dit werk zijn een snoeischaar, beitel en hamer onontbeerlijk.

Hieronder zetten we u op weg met enkele soorten die als rups te vinden zijn tussen november en april. Opgelet: verslavend!

Wie in maart op de Landelijke Dag was, heeft de lezing van Ruben Meert over dit onderwerp vast gewaardeerd.

Makkelijk: dwergvedermot

Kleine gaatjes in de knoppen op uitgebloeide koninginnenkruidstengels verraden de aanwezigheid van de rupsen binnenin. Wie de stengels opensplijdt met een snoeischaar, vindt vast de rupsen in het merg.

noeischaar

Hebt u ook met deze onorthodoxe methoden naar rupsen gezocht? Geef uw waarnemingen door via telmee.nl of waarnemingen.nl.

Literatuur (met vermelding van waardplanten)

Colour Identification Guide to the Caterpillars of The British Isles (Porter).

Field Guide to the Micro-Moths of Great Britain and Ireland (Sterling & Parsons).

Breeding butterflies and moths (Friedrich).

Nuttige websites

www.bladmineerders.be en www.bladmineerders.nl

www.lepiforum.de (Duitse site met overzicht van alle Europese Lepidoptera)

<http://www.ukmoths.org.uk/> (Britse site met heel wat fotomateriaal)

Moeilijker: geelkopmot

De rupsen van deze soort boren in eenjarige twijgen van meidoornstruiken op een zonnige standplaats. Ze knagen vóór de winter reeds een langwerpige uitkruipgat in de basis van zo'n twijg.

Zoek in de toppen van niet al te oude struiken. Het gat bevindt zich doorgaans op zo'n 3 cm van de plaats waar de vorige winter een eind- of okselknop zat. De pop zit enkele cm lager dan het gaatje.

Moeilijkst: klinknagelmot

Stokoude lindes zijn het geliefkoosde leefgebied van deze microvlin-der. De rupsen werpen bijzonder fijne, oranje frasskorrels (uitwerpse-len) naar buiten terwijl ze zich in de bast voeden.

Deze frass blijft vaak liggen in de diepste schorsspleten van de boom. In volle zomer zijn de imago's op de stam te vinden. De klinknagelmot komt ook voor in stedelijke gebieden.

Doe mee met de Nationale Nachtvlindernacht

Tekst: Jurriën van Deijk.

In weekend van 25-27 augustus is hij er weer: de Nationale Nachtvlindernacht. In het hele land worden nachtvlinderexcursies georganiseerd. Zin om zelf een nachtvlindernacht te regelen, of om geheel vrijblijvend ergens langs te gaan? Neem dan snel een kijkje op nachtvlindernacht.nl

Afhankelijk van het jaar houden we in juli of eind augustus/september een Nationale Nachtvlindernacht. Dit jaar vindt hij eind augustus plaats. Het grote voordeel van augustus is dat het relatief vroeg donker is, al iets na half 9. Daarnaast kunnen ook nog een hoop verschillende soorten worden waargenomen. Volgens de nachtvlinderverwachting op vlinderstichting.nl kun je tijdens de Nationale Nachtvlindernacht in de duinen van Zuid-Holland nog maar liefst 271 soorten nachtvlinders zien! Daaronder zitten typische late-zomer-soorten zoals de goudgele boorder (*Gortyna flavago*) en de geelschouder (Ennomos alniaria). Die laatste heeft keurig geposeerd voor de foto! ●

Zwart op wit

Geachte lezers, om maar meteen met de deur in huis te vallen: het is niet best gesteld met mij. De artsen hebben mij opgegeven en mijn stoffelijke einde is dus in zicht. Zo bijzonder is dat nou ook weer niet want in zekere zin zijn wij allemaal terminaal, maar voor mezelf had ik daarbij toch een ander proces voor ogen (later, veel later, terloopser) dan dat wat zich nu voltrekt. Een hoop gedoe trouwens, een beetje ordelijk doodgaan, er komt een hoop bij kijken dat tijd in beslag neemt. Allemaal zaken die bij voorkeur bij leven goed geregeld zijn, zwart op wit gesteld. Maar een laatste column voor 'Vlinders' moet tussen al die laatste bedrijvigheden toch nog kunnen lukken. En daarin zet ik graag het groot geaderd witje in de spotlights. Met enige spijt in het hart want ik heb die vlinder nooit in levende lijve

gezien wat een soort gemis is. Ik verkeerde in de veronderstelling voor grote aantallen van dit witje te moeten wezen in verre oorden als Kazachstan of Japan. Maar een bereisde vlindervriend laat me doodleuk weten dat hij het groot geaderd witje altijd tegenkomt op de Griekse eilanden: "de Aegeïsche of zoals vorige week op het Ionische Kefalonia. Als je een hogere berg opgaat en deze is niet bebost maar kaal, liefst beweid door geiten, dan vind je op de phrygana (de lage, mediterrane struikbegroeiing) eigenlijk altijd groot geaderd witjes. Er staan volop distels voor de nectar en de waardplant *Prunus spinosa* staat er meestal ook, want die krijgen de geiten niet klein. Of beter gezegd: wel klein maar niet kapot. Soms in één blikveld wel honderd groot geaderd witjes!"

Ik was dus altijd op de verkeerde vakantielocaties, of wel op de goede maar dan op het verkeerde tijdstip. En ik was sowieso te weinig op vakantie. Het zij zo.

Het groot geaderd witje blijft een prachtbeest. Grote en duidelijk afgebakende witte cellen. Stevige en ook duidelijk afgetekende zwarte aders. Ik wou wel dat ik zulke aders had. Hier in het ziekenhuis moeten ze soms heel goed zoeken naar een geschikt vat in mijn arm voor bloedmonster zus of infuus zo. Daar zouden ze bij het groot geaderd witje geen seconde over twifelen!

Zwart, wit, strak en puntig, en klaar is deze modelvlinder, heel basic. De charme en esthetiek van de absolute eenvoud.

Lezer, geniet van de vlinders om u heen, geniet van het leven. ●

Tekst:

René Marcelis

Tekening:

Peter Wetzels

Andre Kuipers: "Zo mooi,

Het is een prachtige dag en het is druk in Amsterdam. We zoeken een mooi plekje in de brasserie bij Artis om rustig te kunnen praten met André Kuipers.

Tekst:
Albert Vliegenthart
& Titia Wolterbeek
De Vlinderstichting

In 2014 was André Kuipers spreker op ons minisymposium tijdens de Nationale Nachtvlindernacht, waar hij zeer boeiend en enthousiast heeft verteld over zijn ruimtereizen en hoe 'verlicht' Nederland is. We zijn benieuwd wat André met vlinders heeft en of zijn interesse voor vlinders sindsdien is toegenomen. "Vlinders zijn prachtig, kleurrijk en symbolisch", zegt hij met een brede lach op zijn gezicht. Zijn eerste gedachte is aan de grote drinkgezelschappen aan de oevers van de Amazone, maar als snel komt de nostalgie. Als kind was André al gefascineerd door vlinders: "Sterker nog, deze interesse stond aan de basis van mijn keuze om geneeskunde te gaan studeren. Tijdens de verpoping wordt de rups groten-deels afgebroken: hoe is het mogelijk dat deze cellen weten welke functie ze daarna moeten krijgen? Dat intrigeerde mij nog het meest."

André vervolgt zijn verhaal vol enthousiasme. "Voor een opgeleid arts speelt wetenschap een belangrijke rol en daar wilde ik mee verder. Ik kreeg de kans om de ruimtevaart in te gaan en heb twee ruimtereizen mogen maken. Als je de aarde vanuit de ruimte ziet,

Als je de aarde vanuit de ruimte ziet, realiseer je je pas hoe klein en nietig hij eigenlijk is.

realiseer je je pas hoe klein en nietig hij eigenlijk is. Ik werd er zelfs wat claustrofobisch van: onze aarde is zo kwetsbaar in zo'n groot vijandig heelal. Het deel waar we kunnen wonen, met vruchtbare grond, is zo klein en de dampkring die ons leven mogelijk maakt, is maar een heel dun laagje. En dan te beseffen dat als je over India vliegt, er onder je een miljard mensen leven en dat de wereldbevolking elke dag met 200.000 mensen groeit!" André is van nature een optimist en heeft vertrouwen in wetenschappelijke en technische oplossingen. Maar na zijn ruimtevvluchten is hij wel veel bezorgder over de aarde.

"Vanuit de ruimte zie je heel goed de veranderingen op aarde. De ontbossing in de Amazone, de uitbreiding van woestijnen, erosie

door het verdwijnen van wouden op Madagaskar, maar ook de lichtvervuiling." Hoe hard dit gaat, was voor André duidelijk zichtbaar tijdens zijn tweede ruimtevvlucht. "Maar met onze satellieten registreren we dat natuurlijk veel beter. Deze grote veranderingen hebben we heel goed in beeld." Ook de positieve veranderingen. "In ons dagelijks leven merken we dat

André Kuipers

Titia Wolterbeek en Albert Vliegenthart op een selfie met André Kuipers. Wie wil dat nou niet?

maar zo kwetsbaar"

de aandacht voor duurzaamheid groeit. Zo'n tien jaar geleden waren we ons minder bewust van de invloed van fossiele brandstoffen en klimaatverandering. Zo zie je nu bijvoorbeeld ook de effecten van de regelgeving. De kassen in ons Westland worden steeds vaker afgedekt om lichtvervuiling te beperken; ook dat kun je nu goed zien als je over Nederland vliegt."

Zelf probeert André uiteraard ook te letten op duurzaamheid. Hij is pas verhuisd en woont in een oude stolpboerderij die hij duurzaam heeft laten verbouwen. Ze gebruiken aardwarmte, zonnepanelen en -collectoren en er zijn allerlei aanpassingen gedaan in huis om zo duurzaam mogelijk te wonen. En: er staan vlinderstruiken in de tuin. "Je kunt zelf met kleine dingen al veel doen. De viswijzer gebruiken, je gordijnen thuis vaker dichtdoen (dat scheelt energieverlies), op keurmerken letten, meer groen in de tuin zetten, enzovoorts. Door alle technische ontwikkelingen kan duurzaam tegenwoordig ook heel comfortabel zijn. En die ontwikkelingen gaan heel hard. Het is mooi om te zien dat de eerste (luke) auto's die op waterstof rijden al op de markt komen."

André heeft zijn eigen ecologische footprint berekend. Omdat hij veel vliegt voor zijn werk dacht hij dat deze slecht zou uitpakken. De uitkomst was verrassend! Zijn footprint viel veel gunstiger uit dan hij verwachtte, doordat ze thuis geen vlees eten. "De impact van de vleesindustrie op ons milieu is zo hoog. Iedereen zou moeten weten dat je door minder vlees te eten al enorm kan bijdragen. Je kunt bij wijze van spreken beter een vegetariër in een Hummer zijn, dan een vleeseter op een fiets."

De eerste kennismaking met De Vlinderstichting was zijn lezing bij de Nationale Nachtvlindernacht

in 2014. We zijn benieuwd hoe André tegen onze organisatie aankijkt en wat hij vindt dat wij zouden moeten doen. "Als wetenschapper zeg ik meteen: kennisontwikkeling! Jullie kennis is ook voor mij weer een toevoeging. Het feit dat door klimaatopwarming op veel plaatsen het microklimaat juist afkoelt en dat dit juist een ongunstig effect heeft op vlinders geeft mij nieuwe inzichten. Het gaat om feiten over hoe het met de aarde gaat; het is heel belangrijk om mensen te laten zien dat natuur onze aandacht nodig heeft. Mensen moeten op basis van die feiten vooral zelf hun conclusies kunnen trekken. Door ons verdwijnt er zoveel biodiversiteit, ook soorten die we nog nooit gezien hebben. Terwijl we die in de toekomst wellicht heel hard nodig hebben. Er valt nog zoveel te ontdekken en we weten nog lang niet alles. Laatst was er een

De lichtvervuiling in Nederland is goed zichtbaar vanuit de ruimte.

spectaculaire vondst van sponsen in de diepzee, waar stoffen in zitten waar medicijnen van kunnen worden gemaakt."

"Als arts en wetenschapper realiseer ik mij heel goed het belang van biodiversiteit. Dat probeer ik over te brengen in mijn lezingen. Ruimtevaart is een spannend en bijzonder onderwerp waar heel veel mensen naar willen luisteren. Gelukkig is dat ook een goede manier om mensen bewust te maken van hun eigen omgeving, iets waar ook De Vlinderstichting zich voor

inzet. Het grote voordeel van vlinders is dat je er heel veel mensen mee kunt raken. Door jullie onderzoek met zoveel vrijwilligers is er heel

veel feitelijke kennis. Dat trekt mensen zoals ik. Anderen raak je meer met de negatieve trends waardoor veel vlindersoorten dreigen uit te sterven: dat kunnen we toch niet laten gebeuren. Weer anderen met de schoonheid en de symbolische waarde, of juist door het feit dat ze een indicator zijn en dat je er wat voor kunt doen: het rentmeesterschap. Dat doen jullie heel goed!"

Juist die vlinders, de verpoping en klimaatverandering waren medeverantwoordelijk voor de persoonlijke ontwikkeling van André. We besluiten ons gesprek met een groepsfoto buiten, waar net een atalanta voorbischiet. "Vanuit de ruimte is de aarde net een vlinder: zo mooi maar zo kwetsbaar..." Een betere metafoer had André Kuipers niet kunnen bedenken.

"Vanuit de ruimte is de aarde net een vlinder: zo mooi maar zo kwetsbaar..."

Linnaeus (1707-1778): orde in de schepping

De wetenschappelijke namen die we aan alle soorten planten en dieren geven, dus ook aan onze vlinders, zijn gebaseerd op “Systema Naturae” van Carolus Linnaeus. Linnaeus werd in 1707 in Zweden geboren. Na zijn studie aan verschillende Zweedse universiteiten reisde hij naar Lapland om planten en mossen te bestuderen.

Tekst:
Kees Beart
amateur-historicus

In Zweden was het in die tijd niet mogelijk te promoveren. Om zijn universitaire studies af te ronden reisde Linnaeus naar Nederland, het land waar de wetenschap wereldwijd gezien op een bijzonder hoog peil stond. Bij zijn vertrek uit Zweden in het voorjaar van 1735 nam hij zo veel mogelijk van de onderzoeken die hij al verricht had mee. Zijn reis, via Hamburg

en de Waddenzee, werd betaald door de vader van zijn verloofde Sara Moraeus, die een promotie van zijn aanstaande schoonzoon zeer op prijs stelde.

Linnaeus in Nederland

Linnaeus correspondeerde vanuit Zweden met geleerden in Europa, waaronder de plantkundige professor Johannes Burman. Burman nodigde Linnaeus uit bij hem te komen logeren, op de Keizersgracht in Amsterdam. Op 13 juni 1735 kwam hij in Nederland aan. Hij bestudeerde tijdens zijn eerste dagen in Nederland niet alleen de plantkundige collectie van Burman, maar ook het beroemde rariteitenkabinet van de apotheker Albertus Seba. Dit rariteitenkabinet is nog altijd vrij bekend, met name doordat wat wel het mooiste boek ter wereld genoemd wordt, in 2001 opnieuw gedrukt is onder de titel *The Cabinet of Natural Curiosities*. Dit boek bevat vele pagina's met prachtige ingekleurde afbeeldingen, waaronder veel inheemse en tropische vlinders van Seba's verzamelingen. Al drie dagen na zijn aankomst in Amsterdam vertrok Linnaeus met de boot naar Harderwijk. Hij had een proefschrift bij zich, dat hij in Zweden had geschreven. Aan de universiteit in Harderwijk promoveerde hij binnen een week, op 23 juni. Een dag na het behalen van zijn doctorsbul reisde Linnaeus terug naar Amsterdam. Daar logeerde hij weer bij Burman, waar hij zich opnieuw in diens bibliotheek en verzamelingen verdiepte. Na enkele dagen maakte hij een uitstapje naar Leiden, waar hij onder andere de in die tijd wereldberoemde medicus Herman Boerhave ontmoette.

In de zeventiende en achttiende eeuw waren godsdienst en wetenschap nauw aan elkaar gebonden. Linnaeus zag het als zijn taak Gods schepping te ordenen. Aan deze taak zou hij zijn leven lang werken. Zijn vriend Johannes Burman bracht Linnaeus in contact met andere beroemde geleerden en met eigenaars van rariteitenkabinetten en landgoederen, zoals George Clifford. Clifford, een schatrijke Amsterdamse bankier, bezat een buiten, de Hartekamp, bij Heemstede. Daar waren kassen met vele soorten tropische planten. In de tuinen werden uitheemse dieren

Linnaeus in Laplands kostuum, geschilderd door Hendrik Hollander, naar schilderij van Martinus Hoffman. Collectie Artis Bibliotheek. Met dank aan Hans Mulder, conservator van de Artis Bibliotheek, voor het beschikbaar stellen van de foto.

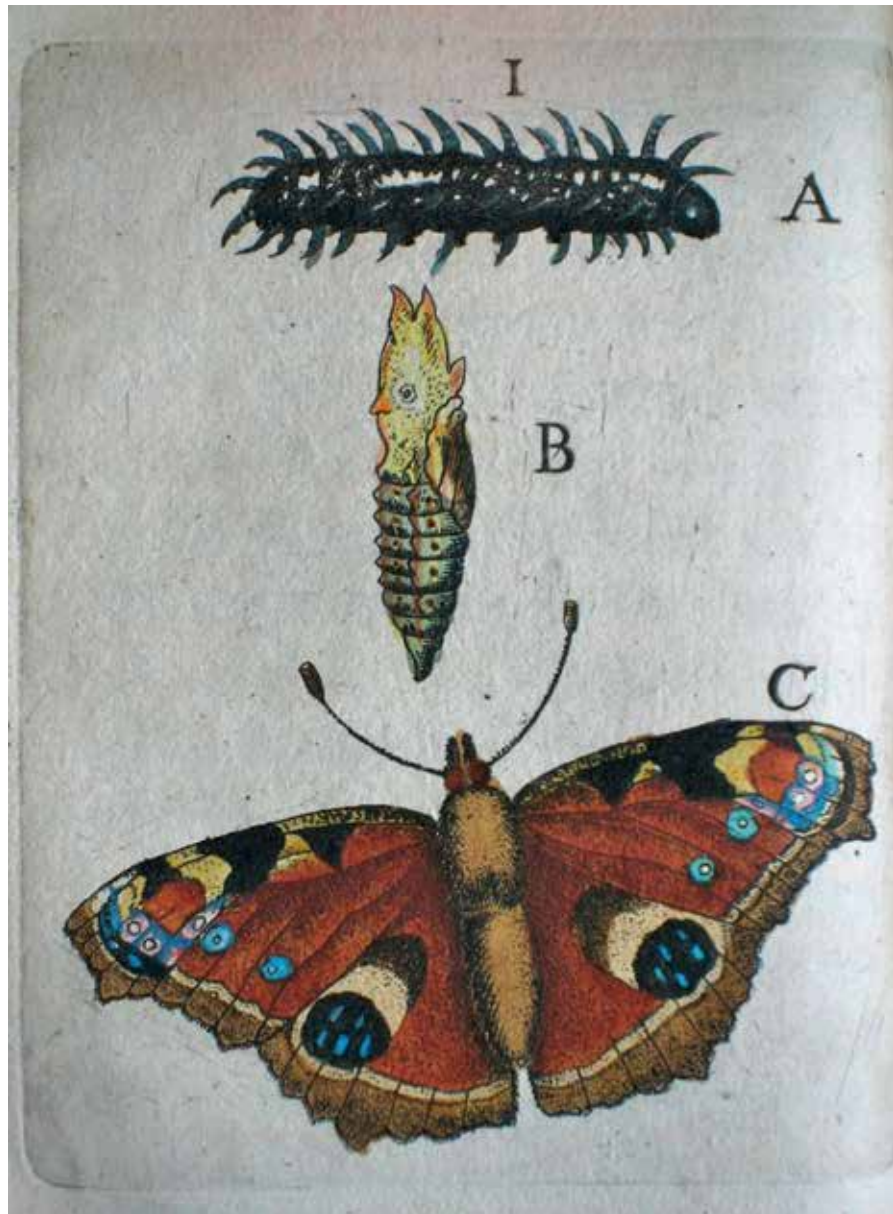
gehouden. Clifford bezat een uitgebreide bibliotheek en een grote collectie botanische, mineralogische en zoölogische rariteiten (zeldzaamheden). Linnaeus was diep onder de indruk van dit alles. Hij nam dan ook maar al te graag het aanbod van Clifford aan voor hem te komen werken. Linnaeus werd Cliffords lijfarts en ordende zijn verzamelingen. In 1737 verscheen daarover van Linnaeus het boek *Hortus Cliffortianus*. De Hartekamp bood Linnaeus een ideale omgeving om verder te werken aan het ordenen van 'Gods schepping'.

Linnaeus verbleef uiteindelijk drie jaar in Nederland. Het werden drie uiterst productieve en belangrijke jaren voor hemzelf en voor de wetenschap, waarin van zijn hand veertien publicaties verschenen. In 1738 verliet Linnaeus het land. Na nog even geleerden in Engeland en Frankrijk bezocht te hebben, reisde hij terug naar Zweden, waar hij met Sara Moraeus trouwde. Eenmaal in Zweden terug zou hij zijn vaderland niet meer verlaten. Voortaan liet hij zijn studenten naar verre landen reizen. Zij stuurden mineralen, planten en dieren naar hem op. In 1762 werd Linnaeus voor zijn belangrijke wetenschappelijk werk in de adelstand verheven als Carl von Linné. Hij stierf in 1778.

Vlinders in *Systema Naturae*

De eerste druk van zijn ordening van alle toen bekende mineralen, planten en dieren "*Systema Naturae*" verscheen in Amsterdam bij Theodorum Haak, in 1735. Gods schepping, alle toen bekende mineralen, planten en dieren, was nu op zeven grote vellen papier samengevat. Het dierenrijk – animalia – verdeelde Linnaeus aanvankelijk in zes klassen: zoogdieren, vogels, amfibieën, vissen, insecten en wormen. Hij zou een groot deel van zijn leven aan de perfectionering van dit systeem werken. Sinds de tiende druk van "*Systema Naturae*" uit 1758 gebruikte hij vrij consequent het systeem met twee Latijnse namen voor iedere soort. Daarom wordt 1758 meestal genoemd als het startjaar van het door Linnaeus ingevoerde systeem. *Systema Naturae* wordt nog altijd geperfectioneerd en zal ook in de toekomst aangepast worden. Dagelijks worden immers nieuwe soorten ontdekt en nieuwe inzichten nopen regelmatig tot het wijzigen van namen van families en genera, waardoor de soortnamen met twee woorden aangepast moeten worden. Het eerste woord is altijd de naam van het genus en het tweede woord de naam van de soort binnen dit genus. (Voor ondersoorten wordt een driedelige naam gebruikt.)

De laatste herziening die Linnaeus zelf tijdens zijn leven maakte, is de twaalfde druk, die verscheen in 1767 in het Zweedse Holmiae. In Tom. I Pars II (Deel Een, Tweede Stuk) worden onze vlinders, de orde Lepidoptera, besproken van blz. 744 t/m blz. 900. Denk niet dat de drukken van *Systema Naturae* mooie afbeeldingen bevatten. Er staan totaal geen afbeeldingen in. Linnaeus verwijst bij elke soort naar

Door Johannes Goedaert ingekleurde ets van de dagpauwoog, 1660: *Aglais io* (Linnaeus, 1758) Foto George de Valk, Goedaert Collectie, Krimpen ad IJssel

afbeeldingen die er in zijn tijd, in veelal zeer kostbare boeken, te zien waren; onder andere naar werken van Jonston, Goedaert, Swammerdam, Blankaart, Lister, Merian en Réaumur. Een enkel voorbeeld: bij de soort *Nymphales io* verwijst Linnaeus naar 16 afbeeldingen, waaronder die van Johannes Goedaert, als volgt: Goed. inf. I t. I. Hiermee verwijst Linnaeus naar het eerste deel van Goedaerts *Metamorphosis Naturalis*, de eerste afbeelding. Dit is de afbeelding van de dagpauwoog, die tegenwoordig als wetenschappelijke naam *Aglais io* heeft.

Nog tijdens het leven van Linnaeus verschenen in verschillende landen in Europa boeken waarin *Systema Naturae* gevolgd werd, met uitgebreide beschrijvingen en ook afbeeldingen. In ons land schreef M.W. Houttuyn: "Natuurlijke Historie of uitvoerige beschry-

Interieur Artis Bibliotheek. Zowel het gebouw uit 1868, de collectie en het interieur van de bibliotheek zijn van historisch belang.

ving der Dieren, Planten en Mineralen, Volgens het Samenstel van den Heer Linnaeus. Met naauwkeurige Afbeeldingen.” Tussen 1761 en 1773 verscheen dit werk in 37 delen. De insecten, waaronder toen ook nog o.a. spinnen, mijten en kreeftachtigen werden gerekend, worden in vijf delen behandeld. De vlinders worden besproken in het ‘EERSTE DEELS, ELFDE STUK. Ver- volg der insecten.’ dat uitkwam in 1767, hetzelfde jaar waarin ook de twaalfde uitgave van Systema Naturae verscheen.

Meer over Linnaeus

De Universiteit van Harderwijk werd in 1811 gesloten. Een deel van de gebouwen, de Snijsamer en de Hortus Botanicus zijn nog altijd in de stad te zien. In het Linnaeustorentje is een beeld van Linnaeus geplaatst en zijn enkele plaquettes aangebracht om hem te herdenken. In het Stadsmuseum is een zaal ingericht waar de promotie van Linnaeus kan worden herbe- leefd. Door voldoende vragen goed te beantwoorden kunnen kinderen er promoveren en een persoonlijke doctorsbul behalen.

Linnaeustorentje in Harderwijk.

De Artis Bibliotheek aan de Plantage Middenlaan in Amsterdam bezit een van de grootste collecties boeken ter wereld van en over Linnaeus, ofwel Linnaeana. Hier kan veel werk van Linnaeus worden bestudeerd, waaronder onder andere alle edities van Systema Naturae en de 37 delen van Houttuyn met prachtig ingekleurde afbeeldingen. Bovendien zijn er veel van de uiterst kostbare boeken in te zien, met de afbeeldingen waarnaar Linnaeus verwijst. Niet voor niets schreef Midas Dekkers, die net als Linnaeus na zijn reizen voortaan in eigen land blijft, over de Artis Bibliotheek: “Meer wijsheid dan die hier hangt, kan ik toch nooit meer op.” (Citaat uit: Aap, Vis, Boek, Linnaeus in de Artis Bibliotheek, 2007). Ook thuis is bijzonder veel over Linnaeus te lezen op de site van de Linnean Society in Londen: www.linnean.org.

Het Nederlands Soortenregister, een overzicht van de huidige wetenschappelijke namen van alle in Nederland voorkomende planten en dieren en informa- tie over deze soorten is op internet beschikbaar op de site www.nederlandsesoorten.nl.

Tuinvlindertelling 2017: doet u (weer) mee?

Het eerste weekend van augustus is het weer zo ver: de Tuinvlindertelling. Ieder jaar roepen we de natuurliefhebbers van Nederland op om een kwartiertje in de eigen tuin de vlinders te tellen. Dit levert een schat aan informatie op over het voorkomen en de aantallen van vlinders die heel belangrijk is voor effectieve bescherming. Doe ook mee!

Tekst:
Jolien Morren
De Vlinderstichting

Meedoen is eenvoudig

Op 4, 5 of 6 augustus kijkt u een kwartier lang in uw tuin welke vlinders u ziet. Turf hoeveel van elke soort u tegelijkertijd ziet, en geef het hoogste aantal door. Op deze manier voorkomt u dat u vlinders dubbel telt. U kunt uw telling doorgeven via de Vlindermee app, te vinden in de App Store of Google Play, of via de website www.telmee.nl. Het maakt overigens niet uit of u een grote tuin heeft of een klein balkon; vlinders discrimineren niet op grootte, alleen op planten.

Vorig jaar

In 2016 is er in 3.383 tuinen in Nederland geteld en zijn er wel 52.462 vlinders waargenomen. De top drie van meest geziene vlinders bestaat uit de atalanta, de kleine vos en de dagpauwoog. Alles over de vlinders en tellingen is terug te vinden op de website www.vlindermee.nl.

Tellen is leuk!

Bent u na de Tuinvlindertelling zo enthousiast dat u vaker wilt tellen? Dat kan! De website en de app zijn het hele jaar door beschikbaar en het is altijd mogelijk een telling in te voeren.

Atalanta

Bij de tuinvlindertelling van 2016 werd de atalanta het meest gezien.
Welke vlinder 'wint' dit jaar? Dat weten we begin augustus. Telt u mee?

Wat gebeurde er in 2003 met het landkaartje?

Het voorjaar 2017 was eindelijk weer eens goed voor landkaartjes. Dat is een heuglijk feit, want in 2003 heeft de populatie een geweldige duikeling gemaakt waarvan hij nog steeds niet hersteld is.

Tekst: Het landkaartje is in vrijwel heel Nederland aan te treffen, tot de Waddeneilanden toe. Bijzonder bij het landkaartje zijn de seizoensverschillen: de nakomelingen van de oranje voorjaarsvlinders zijn zwart met een witte baan. Soms komt er ook nog een derde generatie achteraan, die meestal ook zwartwit is.

Chris van Swaay
De Vlinderstichting
& **Martin Poot**
CBS

Drie generaties

De eerste generatie van het landkaartje begint tegenwoordig al vroeg in april te vliegen (figuur 1). Soms wordt er zelfs al een enkeling in maart gezien. De piek ligt medio mei, en een paar weken later zijn er geen landkaartjes meer te bekennen. Begin juli start de tweede generatie, meestal duidelijk talrijker dan de eerste. Na de piek eind juli nemen de aantallen weer af, en in september volgt dan de derde generatie, in sommige jaren vrijwel ontbrekend, en in sommige jaren juist opvallend aanwezig (zoals pas nog in 2016). Zo'n extra generatie houdt een risico in: de rupsen die hieruit komen moeten nog het popstadium halen om te verpoppen en veilig de winter door te komen. Er moet dus genoeg tijd en goed eten zijn, anders sterven veel rupsen voordat ze een pop kunnen worden.

Vrijwel elk jaar heeft het landkaartje dus een derde generatie, alleen de grootte verschilt sterk van jaar tot jaar. Ergens eind augustus 'besluit' een pop: ga

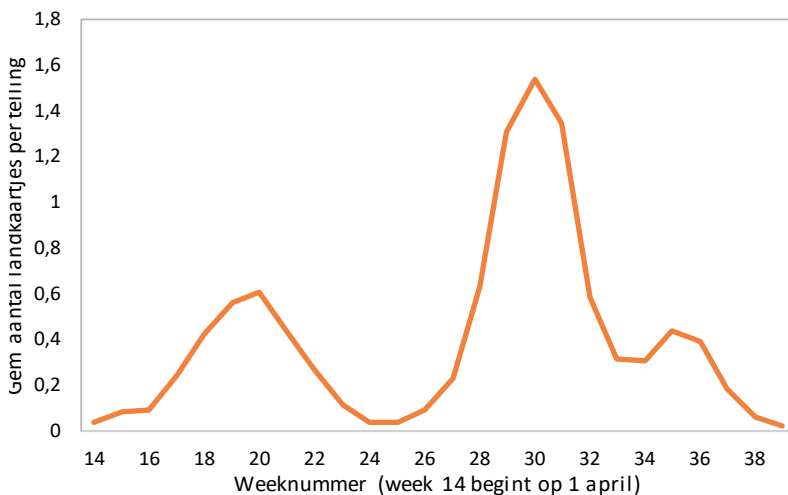
Landkaartje van de voorjaarsgeneratie.

ik overwinteren, of ga ik deze nazomer nog vliegen? Dit besluit wordt vooral bepaald door de daglengte, wat verklaart waarom er nog maar weinig derdegeneratievlinders uitvliegen als de piek van de tweede generatie later dan week 29 valt. Die piekweek van de tweede generatie wordt gestuurd door het weer in het voorjaar: is het van april-juni warm dan is de tweede generatie vroeg en komt er een grotere derde generatie.

Maar wat levert het allemaal op? Zijn er in het voorjaar na een grote derde generatie ook meer landkaartjes dan als dat niet het geval is? Daar blijkt geen verband: een grote of kleine derde generatie zegt niets over het aantal vlinders in het volgende voorjaar. Daarom is het toch wel heel intrigerend wat er in 2003 is gebeurd toen na een geweldige piek in alle drie de generaties de populatie in 2004 volledig instortte en zich sindsdien niet meer hersteld heeft (figuur 2).

Weersinvloeden

Bekend is dat 2003 een hele warme en vooral ook droge zomer kende. In die situatie hadden de rupsen van vooral de derde generatie niets meer te eten: alle brandnetels waren verdroogd. De rupsen zijn van de honger gestorven en hebben niet meer het popstadium gehaald. Toch moet er ook nog een aanzienlijk deel poppen van de tweede generatie overwinterd hebben, maar ook die hebben het blijkbaar naar 2004 toe niet gered. Mogelijk dat er dus meer speelt dan alleen de Russische roulette van de derde generatie. Om hier meer in detail naar te kijken hebben we KNMI-gegevens over neerslag aan de ene kant en

Figuur 1: Gemiddeld aantal landkaartjes per telling per week in het Landelijk Meetnet Vlinders over de periode 1990-2016.

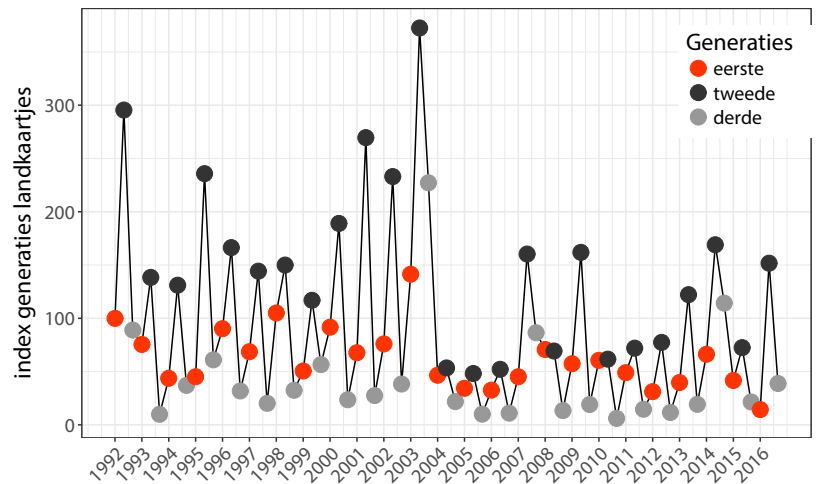
gegevens van verdamping (referentie gewasverdamping) aan de andere kant opgezocht (gemakkelijk beschikbaar voor de periode vanaf 1996 voor vijf weerstations verspreid over Nederland). Deze twee waarden hebben als eenheid millimeter en van elkaar afgetrokken geeft dat het verdampingsoverschot. Is dit positief, dan is er een sprake van droogte, bij een negatieve uitkomst van natheid. Als je deze waarden bepaalt voor de generatietijden van het landkaartje blijkt dat de droogte in 2003 vooral optrad ten tijde van de tweede generatie (figuur 3). Hoe zou droogte dan kunnen werken?

Een logische verklaring zou het verdrogen van het voedsel voor de rupsen betekenen, in het geval van het landkaartje vooral brandnetels. Om dit nader te onderzoeken hebben we het verdampingsoverschot samengevat per generatietijd voor de periode van voor de crash van 2003 en van erna (figuur 4). Hieruit blijkt dat er ook over de langere termijn met name ten tijde van de tweede generatie een verschil is. We hebben ook nog naar cumulatieve verdampingsoverschotten gekeken voor de verschillende generaties, waarbij rekening is gehouden met het complete groeiseizoen van brandnetels voor iedere generatie. Hier bleken geen verschillen voor en na 2003 uit te komen. In de periode na 2003 is het blijkbaar ten tijde van de tweede generatie natter geworden. Zou hier dan een verklaring kunnen liggen voor het uitblijven van herstel na 2003? In 2013 toen het verdampingsoverschot in dezelfde orde van grootte lag als tien jaar eerder trad er geen verdere terugslag van de populatie op. Waarschijnlijk speelt er dus nog meer. We hopen hier de komende tijd, met de gegevens uit het vlindermeetnet, meer duidelijkheid over te krijgen.

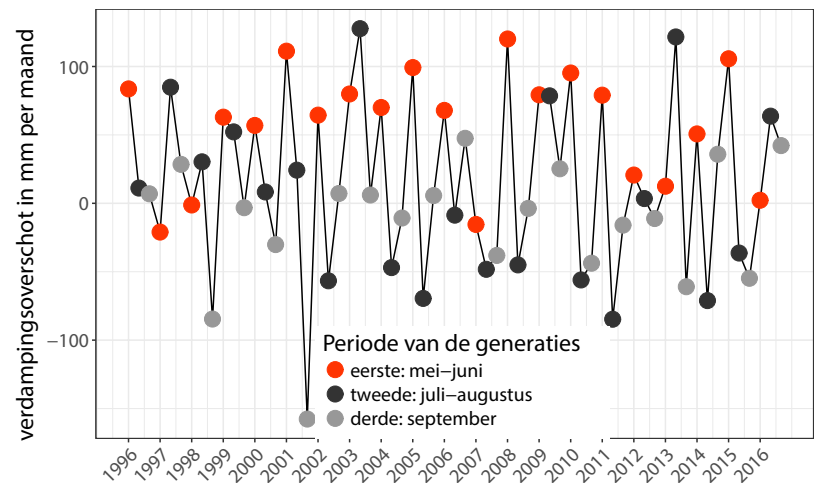
Zoals gezegd: nog steeds hebben de landkaartjes zich niet hersteld van die dreun rond 2003. Wat dat betreft geeft het hoge aantal landkaartjes in het voorjaar van 2017 hoop dat we eindelijk weer teruggaan naar de situatie van voor 2003. Moet de zomer alleen niet al te droog verlopen.

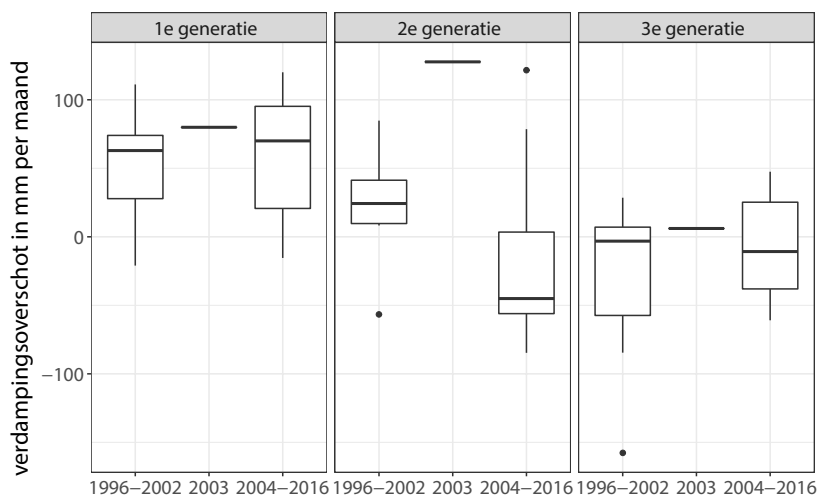
Landkaartje van de zomergeneratie. Ook de vlinders van de derde generatie hebben meestal deze kleur.

Figuur 2: Per jaar de indexen van de 1e, 2e en 3e generatie van het landkaartje. De eerste generatie van 1992 is op 100 gezet.

Figuur 3: Verdampingsoverschot in de tijd van het jaar van de 1e, 2e en 3e generatie van het landkaartje per jaar (gemiddeld voor vijf weerstations, gebaseerd op neerslag minus referentie).

Figuur 4: Gemiddeld verdampingsoverschot per generatietijd voor drie perioden (boxplots waarbij de zwarte horizontale streep de mediane waarde aangeeft, de box waarbinnen 25 en 75% van de waarden liggen en de lijnen 10 en 90 %).

Zoektocht naar de teunisbloempijlstaart

Op 1 januari 2017 is de Nieuwe Natuurwet van kracht geworden. Hierin zijn slechts twee soorten nachtvlinders opgenomen: de teunisbloempijlstaart (*Proserpinus proserpina*) en de spaanse vlag (*Euplagia quadripunctaria*). Deze laatste komt vooral voor in vochtige bossen en struwelen in Zuid-Limburg. De teunisbloempijlstaart zit vooral in Zuidoost-Nederland, maar er zijn weinig vaste populaties bekend. Helpt u mee zoeken naar rupsen?

Tekst: De teunisbloempijlstaart is vooral te vinden op open plekken in vochtige bossen, bosranden en andere warme open plaatsen. De rupsen leven vooral op (middelste) teunisbloem, maar soms ook op (harig) wilgenroosje, basterdwederik en grote kattenstaart. Om een beter beeld van de verspreiding te krijgen, roepen we u op om in de periode juni-september naar de opvallende rupsen te zoeken op deze waardplanten. Ze zijn gemakkelijk te herkennen aan het gele rondje op het achterlijf (bovenaan op de foto). Bij de meeste andere pijlstaarten zit hier een kenmerkende stekel waaraan de familie hun naam dankt. Mocht u een rups vinden, geef hem dan door via telmee.nl of waarneming.nl.

Jurriën van Deijk
De Vlinderstichting

Tineke Cramer

Guust de Vries

Teunisbloem, de waardplant van de teunisbloempijlstaart.

De teunisbloempijlstaart heeft geen stekel op het achterlijf maar een makkelijk te herkennen geel rondje.

Tel je mee in het Kuinderbos?

Vorig jaar was het een erg geslaagde middag, maar werkte het weer niet mee. Daarom organiseert Staatsbosbeheer voor de tweede keer een grote vlindertelling in het Kuinderbos tijdens de landelijke Tuinvlindertelling van De Vlinderstichting.

Kars Veling

Mensen die het leuk vinden om op zondagmiddag 6 augustus vlinders te komen tellen zijn van harte welkom. Je hoeft hiervoor geen speciale vlinderkennis te hebben. Wel een gemotiveerde instelling. Zowel ervaren vlinderaars, als leken en kinderen zijn welkom om mee te doen. De dag wordt afgetrapt door Kars Veling van De Vlinderstichting, die laat zien welke vlindersoorten er in het Kuinderbos voorkomen en waar je op moet letten om ze te herkennen. Vervolgens gaan we in kleine groepjes de telling doen. Dit gebeurt op dertig telroutes, verspreid over het gehele Kuinderbos. Ervaren vlinderaars worden gekoppeld aan mensen die minder vlinderkennis hebben. Iedereen krijgt een vlinderzoekkaart die je mag houden

om thuis verder te speuren. Na afloop van de telling is er een kampvuur waar broodjes op kunnen worden gebakken en is er een drankje. Ondertussen worden de telgegevens verzameld zodat de telresultaten meteen bekend gemaakt kunnen worden.

Dus: zondag 6 augustus van 13 tot ca. 16 uur in het Kuinderbos. Vooraf aanmelden via h.bergman@staatsbosbeheer.nl, vermeld het aantal volwassenen en kinderen en of je veel of weinig vlinderkennis hebt. Na aanmelding krijg je een bevestigingsmail. Circa twee weken voorafgaand aan de telling ontvang je een mail met alle info over de telling.

Tekst:
Kars Veling
De Vlinderstichting

Kies voor klimop

Hedera of klimop is een heel bekende klimplant. De plant wordt gebruikt vanwege het wintergroene blad. Voor vlinders heeft dit blad nut als zonneplek of verstoppiek tegen regen of kou. Een volwassen klimop klimt niet meer, maar bloeit als nooit tevoren. De plant voor veel vlinders nog interessanter.

Tekst:
Welmoed Huisman
www.robinia-tuin.nl

Als je aan een heester voor vlinders denkt, staat de vlinderstruik natuurlijk bovenaan je lijstje. Maar er zijn meer heesters aantrekkelijk voor vlinders. De klimop (*Hedera arborescens*) is een goede tweede keuze. De groene bloemen geven zoete nectar in september en oktober, op een moment dat veel bloemen al zijn uitgebloeid. Deze nectar is van levensbelang voor trekvlinders, zoals de atalanta. Deze vlinder moet zijn buikje vol eten voordat hij terug kan vliegen naar warmere streken, zelfs tot in Afrika.

Plant of heester

Een klimop bloeit pas in het volwassen stadium. De plant klimt dan niet meer, maar gaat op een heester lijken. Het volwassen stadium wordt bereikt na veel jaren snoeien. Je kunt de klimop ook als heester kopen, dan is de naam *Hedera helix arborescens*. De *hedera helix arborescens* wordt 1 tot 1,5 meter hoog en kan wel 2m breed worden. Heb je een kleine tuin, dan kun je kiezen voor de kleine variant *Hedera helix 'arbori compact'*. Deze blijft onder de 1 meter hoog en breed.

Voor één vlindertje bieden de knoppen van de bloemen nog een extra voordeel; het boomblauwtje. Deze kan haar eitjes afzetten op de knoppen. De rupsen die uit de eitjes komen smullen van klimopknopjes.

Wintergroen

De wintergroene struikklimop is mooi te combineren met niet wintergroene heesters, zoals *Buddleja*,

Atalanta op bloem van *Hedera arborescens*.

Caryopteris of met de grijsbladige lavendel. Ook andere wintergroene heesters zijn interessant voor vlinders. De Amerikaanse sering (*Ceanothus repens*) heeft klein leerachtig blad en mooie blauwe bloemen. Deze heester staat graag op een beschutte plek. *Choisya ternata* bestaat in een gewone en een smalbladige vorm. Beide bloeien ze met witte bloemen in april en mei. De bloemen geuren heerlijk. Er is ook een variant met lichtgroen blad. Die is vooral mooi in de halfschaduw, want anders wordt het blad erg geel. In de zon trekt deze heester natuurlijk wel meer vlinders aan. Sneeuwbal (*Viburnum tinus*) is een bekende heester die bloeit vanaf oktober tot april. De witroze bloemen geven

Dit boomblauwtje zet eitjes af op een klimopknop.

Ook nachtvlinders, zoals deze zwartvlekwinteruil, maken gebruik van klimop.

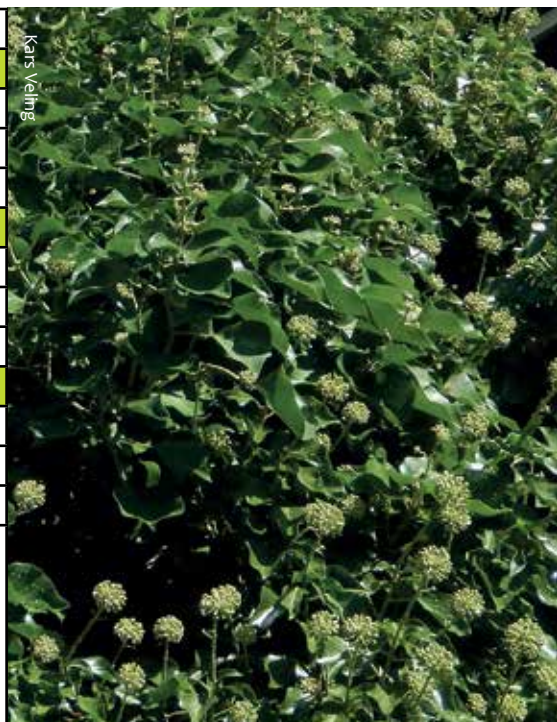
Gehakkelde aurelia op klimop.

goede nectar. Deze heester kan wel 3 meter hoog worden. Snoeien doe je het best direct na de bloei, zodat er het volgende jaar weer bloemen verschijnen. Voor alle heesters geldt dat ze de meeste vlinders lokken, als ze op een zonnige en windstille plek staan.

Literatuur

Crafer, Tim. Foodplant list for the Caterpillars of Britain's Butterflies and Larger Moths. Atropos 2005.
Kramer, Hans. Plantengids van biologische kwekerij de Hessenhof. 2015.
Website: www.drachtplanten.nl.

Mogelijke combinaties	
<i>Hedera arborescens</i> (h100-120, bl 7-8) $\phi \phi \Delta \Delta \mp$	
Buddleja 'Blue Chip' (vlinderstruik, lilablauwe bloem, h100, bl 7-8) $\phi \Delta \Delta \mp$	
Scabiosa columbaria (duifkruid, lilablauwe bloem, h35, bl6-9) $\phi \Delta \mp$	
Sedum spectabile (vetkruid, rozerode bloem, h40, bl 8-9) $\phi \Delta \mp$	
<i>Hedera arbori compact</i> (h50, bl 7-8) $\phi \phi \Delta \Delta \mp$	
Lavandula angustifolia 'Hidcote' of 'Silver Blue' (lavendel, h45, bl 6-7 of 6-8) $\phi \Delta \mp$	
Allium atropurpureum (sier-ui, donkerpurperen bloem, h70, bl 6-7) $\phi \Delta \mp$	
Geranium 'Rozanne' (ooievaarsbek, blauwe bloemen, h30, bl 7-10) $\phi \Delta \mp$	
<i>Hedera arborescens</i> (h100-120, bl 7-8) $\phi \phi \Delta \Delta \mp$	
Caryopteris (caryopteris, h90-100, bl 8,9) $\phi \Delta \mp$	
Aster novi belgii 'Neron' (aster, h 40, bl 9,10) $\phi \Delta \mp$	
Ajuga reptans (zenegroen, paarsblauwe bloemen, h15, bl 5-6) $\phi \Delta \Delta \mp$	
Symbolen :	
ϕ = waardplant dagvlinder	Δ = waardplant nachtvlinder
ϕ = nectarplant dagvlinder	Δ = nectarplant nachtvlinder
$\mp$ = nectarplant zweefvliegen/bijen/etc. (potentiële prooien voor libellen)	
h80 = plant is 80 cm hoog	
bl 7-9 = plant bloeit van maand 7 tot in maand 9 (juli tot in september)	

Green deal '1.000 ha nieuwe Bijvriendelijke wegbermen in Sint Anthonis'

Steeds meer vlinders en bijen trekken naar de stad en stadsranden; door de intensieve veehouderij heeft het buitengebied hun weinig meer te bieden. Om hun stadse leefgebied flink uit te breiden namen zes partijen, waaronder De Vlinderstichting, het initiatief voor de Green Deal '1.000 ha nieuwe stedelijke natuur'. De gemeente Sint Anthonis sloot zich onlangs aan met het project 'BeeS@SintAnthonis'.

Tekst: De partners van de 'Green Deal 1.000 ha nieuwe stedelijke natuur' willen gemeenten en andere terreineigenaren overtuigen van het belang van stedelijke natuur. En hun laten zien dat het eigenlijk heel eenvoudig is om stedelijke natuur met een hogere natuurwaarde te realiseren. Saaie grasvelden omvormen tot bloemenweides, tijdelijke vergroening van braakliggende terreinen, het stimuleren van groene daken: er zijn mogelijkheden te over. De gemeente Sint Anthonis meldde zich onlangs met een project om wegbermen te verschrallen. In totaal maar liefst 27 kilometer, dat maakt in totaal 50 hectares nieuwe stedelijke natuur.

Bloemenmengsels

Bart Huckriede is vakspecialist Groen, Natuur en Landschap bij de gemeente en leidt het project. "In het kader van 'BeeS@SintAnthonis.nl' zijn we dit voorjaar gestart met het verschrallen van een groot deel van de wegbermen. We voeren maaisel af en zaaien bloemenmengsels in. We koppelen het aan andere projecten die bij ons lopen, zoals een onderzoek vanuit Wageningen Universiteit naar akkerrandbeheer, de herinrichting van het Landschapspark Hoogveld en het project Kwaliteitsimpuls Openbare Ruimte Landhorst. Het sluit allemaal precies op elkaar aan."

Droogte

De gemeente deed in 2016 een nulmeting naar het voorkomen van solitaire bijen in de wegbermen, in

samenwerking met Wageningen Universiteit. Deze zomer volgt een tweede meting. Door de droogte van dit voorjaar is het nog even afwachten wat de resultaten zijn. Huckriede: "Door de droogte kunnen de zaden minder goed ontkiemen. Maar als er nog een periode van regen komt, zullen er voldoende bloemen kunnen bloeien waar de bijen en vlinders van profiteren."

Genieten

De verschralling van de bermen is niet alleen gunstig voor bijen en vlinders, maar zorgt er ook voor dat er meer natuurlijke vijanden voorkomen van schadelijke dieren, zoals de eikenprocessierups. De bermen zien er met alle bloeiende kruiden ook prachtig uit, iets waar inwoners en recreanten van kunnen genieten. De inwoners van Sint Anthonis geven blijk van waardering voor het project, weet Huckriede. "Het sluit aan bij de wensen uit de samenleving en de projectgroep, en ook vanuit de pers is er belangstelling."

Enthousiast

De Green Deal-partners zijn op dit moment volop bezig om zoveel mogelijk gemeenten en terreineigenaren enthousiast te maken. Naast de gemeente Sint Anthonis hebben ook de gemeenten Amsterdam, Oss en Tilburg, de Provincie Noord-Brabant en een scoutinggroep uit Gendringen zich al aangemeld. De deelnemers laten zien dat de 'nieuwe natuur' op veel verschillende manieren te realiseren is. Zo legt de gemeente Amsterdam met bedrijven een fors aantal vierkante meters groene daken aan en Scouting Gendringen plant fruitbomen tegen klimaatverandering.

Lodewijk Hoekstra

Alle partijen die zich aansluiten krijgen ondersteuning van de Green Deal bij hun projecten. Dat kunnen vakkundige adviezen zijn voor ecologisch beheer of een aanbod om het project in het zonnetje te laten zetten door Lodewijk Hoekstra van NL Greenlabel (en ambassadeur van De Vlinderstichting), een van de drijvende krachten achter de Green Deal.

uwe stedelijke natuur'

thonis

Ineke Radstaat

Op naar de 1.000 hectare!

Vindt u het ook belangrijk dat er binnen steden en dorpen meer ruimte komt voor natuur? Help dan om van de Green Deal '1.000 ha nieuwe stedelijke natuur' een succes te maken. Stap naar de gemeente waar u woont of werkt en geef aan dat u graag (meer) ecologisch beheerd groen ziet in uw gemeente. De Green Deal is een uitstekende aanleiding om dit gesprek met de wethouder of medewerker aan te gaan. De Green Deal helpt u er graag bij; neem dan even contact op. Samen zorgen we ervoor dat Nederland steeds biodiverser wordt! Kijk voor meer informatie op www.nieuwestedelijkenatuur.nl.

Bloeiende berm.

Elke editie van Vlinders vertellen onze projectleiders u wat zij over vlinders en libellen gelezen (en geschreven) hebben in wetenschappelijke literatuur.

Tekst:
Michiel Wallis
de Vries
De Vlinderstichting

Waar zijn alle insecten gebleven?

Iedereen kent de verzuchtingen wel: “Vroeger zag je toch veel meer vlinders”. Voor dagvlinders kunnen we de achteruitgang dankzij alle tellers van het Meetnet Vlinders ook laten zien (ongeveer een derde minder vlinders sinds 1992), maar voor de meeste andere insecten zijn die meetnetten er niet en de afname van ‘splashtellingen’ op de autoruit zou ook het gevolg kunnen zijn van de betere stroomlijn van moderne auto’s. Maar het lijkt erop dat we toch echt met een serieus probleem te maken hebben!

Recente analyses van systematische insectenvangsten laten een algehele afname in de biomassa aan insecten zien van bijna 80% tussen 1989 en 2013! De gegevens zijn afkomstig van de Entomologische Vereniging uit Krefeld – niet ver over de Limburgse grens – die daar al dertig jaar op verschillende locaties op eenzelfde manier met malaisevallen insecten van zoveel mogelijk groepen bemonstert, determineert en dus ook weegt en telt. Zo werden er in de vallen in een van de onderzochte natuurgebieden in 1989 nog 17.291 zweefvliegen van 143 soorten verzameld en in 2014 nog slechts 2.737 individuen van 104 soorten. Een nadere analyse van de veranderingen moet nog worden gepubliceerd en een sluitende verklaring is er ook nog niet (in Engeland is zo’n afname niet geconstateerd, maar in het zuiden van Schotland is de afname vergelijkbaar). Een verband met het steeds grootschaliger en intensievere landgebruik ligt echter voor de hand.

Vogel, G. (2017) Where have all the insects gone? *Science* 356 (6338), 576-579. DOI: 10.1126/science.356.6338.576 <http://science.sciencemag.org/content/356/6338/576>

Nachtvlinders hongeren in het licht

Over de invloed van lichtvervuiling op het leven in de nacht wordt steeds meer bekend. Dat geldt ook voor nachtvlinders. Wageningse onderzoekers onderzochten in een experimentele opstelling voor vier soorten nachtvlinders wat de invloed was van verschillende lichtkleuren op de foerageeractiviteit van nachtvlinders. Er werden vier soorten die verschilden in grootte onderzocht, van klein naar groot: schildstipspanner, stro-uiltje, schimmelspanner en kooluil. De kleine nachtvlinders foerageerden vaker dan de grote, maar beide bleken significant korter te foerageren onder invloed van licht. Vooral groen licht, dat een kortere golflengte heeft en waarvan bekend is dat nachtvlinders het goed waarnemen, remde de foerageeractiviteit: gemiddeld 82 % minder ‘bloembezoek’. Nou ja, bloemen, eigenlijk waren het lapjes katoen met suikerwater. Bij rood licht was dat minder, maar nog altijd 63%. Bij wit licht, waarin beide golflengten zitten, nam het bloembezoek met 72% af. Deze resultaten wijzen erop dat lichtvervuiling een van de oorzaken kan zijn van de zowel in Nederland als Engeland geconstateerde achteruitgang van nachtvlinders. Wat de nachtvlinders betreft geldt dus: ‘Effe dimmen!’

Van Langevelde F, Van Grunsven RHA, Veenendaal EM, Fijen TPM. 2017 Artificial night lighting inhibits feeding in moths. *Biol. Lett.* 13: 20160874. <http://dx.doi.org/10.1098/rsbl.2016.0874>

Oproep voor herstel heischrale graslanden

Een van de Europees beschermde habitattypen waarvoor Nederland aan de lat staat is het Heischrale grasland. Vroeger was deze soortenrijke levensgemeenschap vrij

algemeen, zowel op de zandgronden als in kalkarme duinen en op de vuursteenplateaus in Zuid-Limburg. Ook voor vlinders was het er goed toeven: aardbeivlinder, bruine vuurvlinder, geelsprietdikkopje, gentiaanblauwtje, duinparelmoervlinder, grote parelmoervlinder, kommavlinder en het eind jaren ’80 uit Nederland verdwenen tweekleurig hooibeestje – allemaal zijn het kenmerkende soorten voor het heischrale milieu.

De knelpunten en kansen voor dit bijzondere, maar sterk bedreigde habitattypen zijn nu in kaart gebracht. Bodemverzuring, vroeger vooral door zwavel maar nu nog steeds door stikstofneerslag, is de belangrijkste oorzaak van de aanhoudende achteruitgang van de soortenrijkdom. Voor de vlinders is ook de versnippering van nog enigszins geschikte plekken op landschapsschaal een groot probleem. Herstel is mogelijk gebleken, wanneer de bodemverzuring door bijvoorbeeld bekalking wordt geneutraliseerd. Wanneer dit wordt gecombineerd met natuurontwikkeling op voormalige landbouwgrond, kan er ook aan herstel op landschapsschaal worden gewerkt. De komende jaren moet dit in de praktijk gestalte gaan krijgen. Bij de presentatie van het rapport op 17 mei jl. ontbrak het in elk geval niet aan enthousiasme daarvoor!

Van der Zee, F.F., Bobbink, R., Wallis de Vries, M.F., Oostermeijer, J.G.B., Luijten, S.H. & de Graaf, M. (2017). Naar een Actieplan Heischrale Graslanden: hoe behouden en herstellen we heischrale graslanden in Nederland? Rapport 2812, Wageningen Environmental Research, Wageningen. <http://edepot.wur.nl/415349>

De Vlinderstichting: Overzicht baten en lasten 2016

Baten uit eigen fondsenwerving

Donaties, giften en schenkingen	174.036
Extra gift	11.261
Nalatenschappen	1.773
Opdrachten en bijdragen	1.594.168
Subsidies overheden	23.536
Baten uit verkoop	49.574
Rentebaten	5.143
	1.859.491

Uit reserves

Uit bestemmingsreserve Idylle	181.951
Uit bestemmingsreserve	66.079
Extra reservering financiering activa	-45.639
	202.391

Som der baten 2.061.882

Besteed aan doelstelling

Projecten	1.847.662
Tijdschrift	65.712
Afdrachten en bijdragen	28.500
Kosten fondsenwerving	118.032

Som der lasten 2.059.906

Saldo van baten en lasten 2016 1.976

Financieel jaarverslag 2016

Al meer dan 25 jaar volgt De Vlinderstichting samen met het CBS in het kader van het Netwerk Ecologische Monitoring nauwlettend de trends van vlinders en libellen. Dankzij de grote inzet van honderden vrijwillige tellers weten we dat het nog altijd niet goed gaat met veel vlindersoorten in ons land. Sinds het begin van de vorige eeuw zijn 17 van de 70 soorten dagvlinders uit ons land verdwenen; nog eens 30 soorten staan op de Rode Lijst. Gelukkig is de verdere achteruitgang van de totale vlinderpopulatie inmiddels gestopt: de soorten waarmee het goed gaat wegen op tegen de soorten die nog steeds achteruitgaan. Er is dus hoop op verbetering, reden te meer om door te gaan met ons werk.

Accountantsverklaring

De Vlinderstichting heeft een statutair directeur/bestuurder die verantwoording verschuldigd is aan de Raad van Toezicht. Deze ziet o.a. toe op de vaststelling van begroting, jaarrekening en jaarverslag en de vaststelling en wijziging van de voor enig jaar of reeks van jaren opgestelde beleidsplannen. De raad bestaat uit de volgende leden: Marc de Wit, Nuenen (voorzitter); Femmy ten Cate, Bergschenhoek; Anke Dielissen, Breda; Rik Leemans, Bennekom; Robert Metzke, Leiderdorp; Jurgen Berendsen, Veenendaal. De Raad heeft in zijn vergadering van 30 mei 2017 de Jaarrekening 2016 vastgesteld. Deze is voorzien van een goedkeurende accountantsverklaring, opgesteld

door Alfa Registeraccountants uit Nijkerk.

Achtergrond

De Vlinderstichting is een ideële stichting die inkomsten verwerft uit donaties, giften en legaten en uit projectbijdragen. De donatiegelden worden o.a. gebruikt voor het tijdschrift Vlinders en voor beschermingswerk en lobby gericht op de duurzame verbetering van de leefomstandigheden voor vlinders en libellen. Het merendeel van de inkomsten bestaat uit financiering (opdracht of subsidie) van projecten die wij uitvoeren omdat deze bijdragen aan onze doelstelling. Daarnaast heeft De Vlinderstichting inkomsten uit de verkoop van (les)materiaal en uit rente.

Financiële positie

De Vlinderstichting heeft een stevige financiële basis. Onze continuïteitsreserve is op een zodanig niveau dat een periode van zes maanden zonder extra inkomsten kan worden overbrugd. Dankzij de steun van onze trouwe donateurs en gelden die wij ontvangen vanuit erfstellingen en legaten, heeft De Vlinderstichting de afgelopen jaren bestemmingsreserves en vrij besteedbare reserves kunnen opbouwen. Daardoor hebben wij ruimte voor de inzet van eigen middelen voor investeringen en het uitvoeren van beschermingsprojecten.

Besteding eigen middelen

Vanuit de reserves konden wij in 2016 uit eigen middelen investeren in projecten die wij belangrijk vinden en waarvoor geen of onvoldoende ander geld beschikbaar is. In totaal hebben wij € 66.079,- uit de bestemmingsreserve besteed aan projecten voor vlinderbescherming. Een bijzondere soort waaraan wij in 2016 extra aandacht hebben besteed is de iepenpage. Deze was tot voor kort alleen bekend

uit Heerlen, maar is de afgelopen jaren in diverse andere steden ontdekt. Samen met lokale partners hebben wij iepen geplant en gezorgd voor nectar voor de vlinders. Daarnaast dragen wij al een aantal jaren bij aan het pimpernelblauwtje, in het kader van het Europese Life+ project Blues in the marshes. Het potentiële leefgebied van de vlinder is inmiddels enorm vergroot en we hopen dat daarmee de komende jaren het aantal vlinders flink zal kunnen toenemen.

Ook samen met vluchtelingen werken wij aan vlinderbescherming. Mede dankzij extra giften van onze donateurs die wij in 2016 hebben ontvangen, hebben wij samen met honderden nieuwe landgenoten natuurgebieden die dicht dreigden te groeien weer open kunnen maken voor o.a. de kleine heivlinder, spiegeldikkopje en kleine ijsvogelvlinder.

Idylle

2016 was het vierde jaar van het project Idylle. Inmiddels hebben wij door het hele land meer dan 50 idylles kunnen realiseren vanuit de financiële bijdrage van de Nationale Postcodeloterij. Daarvoor hebben wij in 2016 € 181.951,- kunnen inzetten vanuit de bestemmingsreserve voor Idylle. De rest van dit budget (nog € 15.000,-) is beschikbaar voor 2017, wanneer het Postcodeloterij-project zal worden afgerond. Inmiddels zijn de Idylles in een stroomversnelling gekomen: diverse provincies en andere fondsen dragen bij aan de realisatie van nieuwe Idylles. Door de eenmalige bijdrage vanuit de Nationale Postcodeloterij is het voor ons mogelijk om blijvend meer kleur, geur en nectar te blijven geven voor vlinders, bijen én mensen.

Titia Wolterbeek
Directeur/bestuurder

Nieuws

In memoriam René Marcelis

Als u de rest van dit blad al doorgebladerd of gelezen hebt, weet u het al: René Marcelis is overleden. Tien jaar lang verzorgde hij de column (op)getekend blad, altijd weer fraai geïllustreerd door eerst Kees Verbeek en later Peter Wetzels.

Hoewel ik al twintig jaar bij De Vlinderstichting werk, ben ik nog steeds geen echte vlinderkenner. Misschien is het juist daarom, dat (op)getekend mijn favoriete rubriek in dit blad was. In de redactievergadering daarentegen – wél allemaal kenners, was regelmatig gemor te horen. “Het gaat helemaal niet over vlinders!” of “Helemaal op het laatst komt er pas een vlinder!” was het commentaar. En dat was nou juist wat mij zo aansprak. René kon zich op onnavolgbare wijze verwonderen over van alles en nog wat en vrij associërend uiteindelijk bij een vlinder terecht komen. Hij deed dat in prettig leesbare taal en altijd met de nodige humor.

Bij de uitvaartplechtigheid van René kregen alle aanwezigen (en dat waren er veel!) de gebundelde artikelen en columns die eerder in Vlinders waren verschenen. Mij als hoofd- en eindredacteur én vormgever van Vlinders doet het goed

dat de columns ook voor René zoveel betekend hebben. Ik zal hem en de columns heel erg missen!

Liesbeth van Agt

Donatie: er gaat wat veranderen

Sinds 2008 is de vaste jaardonatie voor De Vlinderstichting niet verhoogd. De kosten, bijvoorbeeld voor de verzending van het tijdschrift Vlinders, zijn wel fors omhoog gegaan. Daarom hebben wij besloten om de standaard jaardonatie aan De Vlinderstichting vast te stellen op minimaal € 30,-. Vanaf nu kunt u kiezen of u het papieren of het digitale tijdschrift of beide wilt ontvangen. Tegelijk wordt het mogelijk om gespreid te betalen, bijvoorbeeld per maand. Wij zullen u daarover in november nader berichten.

Nieuwe website online

In de vorige editie van Vlinders kondigden we onze nieuwe website aan. Zoals het vaker gaat met dit soort projecten was er enige vertraging, maar inmiddels staat hij online. In www.vlinderstichting.nl zijn ook het oude vlindernet en libellen-net opgenomen, en dat leidde tot nogal wat vragen omdat niet iedereen meteen de weg wist op de nieuwe site. Gelukkig kregen we ook veel complimenten over de frisse vormgeving. Nieuwsgierig geworden? Neem eens een kijkje op de website www.vlinderstichting.nl en laat ons weten wat u ervan vindt.

Giften

Naar aanleiding van onze vraag bij het meinumnummer om een extra gift maakte een flink aantal donateurs een bedrag aan ons over, een deel wel € 100 en ééntje zelfs € 1.000.

De Vlinderstichting krijgt regelmatig giften ter gelegenheid van verjaardagen en andere feestelijke gelegenheden. Zo ontvingen wij van mevr. A.J. H. te U. en haar dochter een verjaarsgift van € 185,85. De Pelgrimshoeve in Zoetermeer, Kringloopwinkel De Kring in

Reeuwijk en Kunst & Wunderkammer in Hilversum doneerden ons beide een bedrag van € 250,-.

Ook zijn er mensen die aan ons denken als zij hun testament opmaken en ons een legaat of een deel van de erfenis nalaten. Onlangs ontvingen wij € 7.000 uit de nalatenschap van ds. C.F.H. van Tuyll.

Op wat voor manier ook: wij zijn heel erg blij met al die mensen die aan ons denken. Hartelijk dank daarvoor!

Boeken

Dagvlinders. Veldgids voor Europa en Noordwest-Afrika

Dagvlinders van Tolman en Lewington is hét standaardwerk over vlinders. Deze gids werd in 2010 voor het eerst vertaald en is nu in zijn geheel geactualiseerd door Albert Vliegthart. Deze gids is hét standaardwerk over vlinders. Hij bevat ruim 450 soorten vlinders van Europa en Noordwest-Afrika, met informatie over naamgeving, voorkomen, vliegtijd, uiterlijk en variatie, biotoop, gedrag, levensloop en waardplanten. Een zeer complete, overzichtelijk ingedeelde veldgids met nauwkeurige tekeningen van de hand van Richard Lewington. Onmisbaar voor elke vlinderliefhebber. De gids is te koop in de webwinkel van De Vlinderstichting voor € 35,-. Bestelnr. 0024.

Bijen en hommels - verrassend vlakbij

In de serie ‘Verrassend vlakbij’ van KNNV uitgeverij is een nieuw deeltje verschenen: Bijen en hommels. Een handzaam boekje met veel wetenswaardigheden onder andere over hun levenscyclus, de eisen die ze stellen aan hun leefomgeving en wat je zelf voor ze kunt doen. Ook de de bijen die je in je tuin kunt tegenkomen worden beschreven.

Kortom: veel informatie in een klein boekje. Het wat overdreven aandoende dankwoord van de auteur achterin het boekje nemen we daarom maar voor lief.

Maureen Kemperink. Bijen en hommels, verrassend vlakbij. KNNV Uitgeverij 2017. ISBN 9789050116107. Prijs € 14,95.

Winkel

Bestellen

De prijzen zijn inclusief verzendkosten. Artikelen uit de Vlinderwinkel kunt u voortaan bestellen via onze webwinkel op www.vlinderstichting.nl. Hebt u geen internet, maak het bedrag dan over op onze IBAN NL7010INGB0005134425 onder vermelding van het bestelnummer en uw naam+adres.

Educatief materiaal

Vlinderherkenningskaart

Deze kaart toont in één oogopslag de meest algemene vlinders van Nederland. Prijs € 2,25. Bij afname van minimaal 20 stuks € 1,- per stuk; bestelnr. 0006

Het vlinder stickerboek

Een interactief doeboek over vlinders, met honderd stickers van vlinders en rupsen. Prijs € 11,49; bestelnr. 0300
BIJ AANKOOP VAN HET VLINDER STICKERBOEK KRIJGT U EEN SPREEKBEURTPAKKET VOOR MAAR € 2,-!
Samen € 13,49; bestelnr. 0299

Spreekbeurtpakket

Met een boekje over en plaatjes van vlinders. Bevat tevens de poster met foto's van alle dagvlinders en de vlinderherkenningskaart. Prijs € 4,50; bestelnr. 0301

Drie kleurige posters

Kleurige posters met de meest voorkomende soorten dagvlinders, libellen en ook rupsen. Prijs eerste poster € 1,75 en elke volgende poster € 0,50. U kunt combinaties maken van deze drie posters. Rekenvoorbeeld: 1 x rupsen en 2 x libellen = 1 x € 1,75 plus 2 x € 0,50 = € 2,75.
Dagvlinders bestelnr. 0211;
Rupsen bestelnr. 0212;
Libellen bestelnr. 0217.

Gidsen

Veldgids Dagvlinders

Met deze gids kan iedere liefhebber alle 150 soorten vlinders van Noordwest-Europa snel en betrouwbaar herkennen. Prijs € 39,45; bestelnr. 0023
Donateurs € 35,95; bestelnr. 0018

Nachtvlinders

Nachtvlinders is het rijkgeïllustreerde standaardwerk van Paul Waring en Martin Townsend met meer dan 900 soorten macronachtvlinders die in Nederland en België voorkomen. Prijs € 44,49; bestelnr. 0084
Donateurs € 41,-; bestelnr. 0083

Zakgids Dagvlinders

Handzame gids om dagvlinders in Nederland en Vlaanderen te leren kennen. Prijs € 19,49; bestelnr. 0095
Donateurs € 14,99; bestelnr. 0094

Fotogids Larven van Libellen

Een complete fotogids voor de herkenning van libellenlarven. Prijs € 52,45; bestelnr. 0075
Donateurs € 47,65; bestelnr. 0076

Fotogids Larvenhuidjes van Libellen

Veldgids waarmee je libellenlarvenhuidjes op naam kunt brengen. Prijs € 49,95; bestelnr. 0070
Donateurs € 44,95; bestelnr. 0071

Boeken

Dagvlinders en Nachtvlinders in beeld

Leuke introductieboekjes voor wie nog niets van deze groepen weet. Met veel soorten op de uitklapkaart. Prijs per stuk nu € 7,45
Dagvlinders in beeld: bestelnr. 0028.
Nachtvlinders in beeld: bestelnr. 0022.
De twee boekjes samen nu voor € 10,-.

Het veen, de vlinder en de openbaring

Honderd jaar geleden werd de uitgestorven gewaande grote vuurvlinder herontdekt. Caspar Janssen schreef een spannende reconstructie van de ontdekking en van wat er volgde. Prijs € 12,50; bestelnr. 0089

In de ban van het beest

In dit boek vertellen wetenschappers, veldbiologen en andere kenners (waaronder diverse medewerkers van De Vlinderstichting) over 'hun' dier. Prijs € 24,99; bestelnr. 0090
Donateurs € 22,49; bestelnr. 0091

Niet zonder elkaar

Bloembestuiving door insecten is onmisbaar in de voortplanting van zeer veel bloeiplanten. Dit toegankelijke boek werd geschreven door kenners uit de wereld van de bloembioogie, bijenhouderij, land- en tuinbouw, botanische tuinen en natuurbescherming. Prijs € 24,50; bestelnr. 0086

Planten

Natuurlijk willen we allemaal een vlinder- en libel-vriendelijke tuin. Een aantal van de beste vlinderplanten en biologische bloembollen is te koop bij onze partner Vivara via onze website www.vlinderstichting.nl.
U steunt met uw aankoop De Vlinderstichting!

Verrekijkers

Pentax Papilio II

Bij het kijken naar vlinders en libellen is het reuzehandig om een verrekijkertje bij de hand te hebben. Deze kijkers kunt u scherpstellen tot 50 cm. **6,5 x 21**
Prijs € 179,-; bestelnr. 0488
Donateurs € 159,-; bestelnr. 0489
8,5 x 21
Prijs € 199,-; bestelnr. 0491
Donateurs € 179,-; bestelnr. 0493

DVD

Dvd Wij vlinders eisen!

Educatieve dvd. Geschikt voor kinderen vanaf 6 jaar. Prijs € 10,-; bestelnr. 0604

Dvd Dagvlinders in Nederland en Vlaanderen

Alle vlinders in Nederland en Vlaanderen in hun leefomgeving op film. Prijs € 13,-; bestelnr. 0603
Donateurs € 10,-; bestelnr. 0602

Opmerkelijk

Tekst: Albert Vliegthart De Vlinderstichting

Jac Hendrix

René Manger

Geen dip

Het is een goed vlinderjaar waarin de befaamde junidip is uitgebleven. De zomervlinders vlogen vaak veel eerder dan normaal. Het is nu afwachten of kleine ijsvogelvlinder, zilveren maan en heideblauwtje nog een extra nazomergeneratie gaan krijgen. De kleine ijsvogelvlinder en grote weerschijnvlinder werden op veel nieuwe plekken zwevend door de bossen gezien.

Hoogveenglanslibel op meer plekken

Ook libellen lijken zich steeds meer uit te breiden. Zo is de sierlijke witsnuitlibel nu in Friesland aangetroffen en vonden veldmedewerkers van De Vlinderstichting de eerste hoogveenglanslibel in Drenthe. Deze heeft nog maar weinig populaties en is gebonden aan levend hoogveen. De uitbreiding van deze soort is daarom bijzonder te noemen.

Lex van Leur

Jurrien van Deijk

Verse staartblauwtjes

Het staartblauwtje wordt de laatste jaren af en toe in Nederland gevonden. Ongetwijfeld is er al voortplanting, maar echt bewijs hebben we nog niet. Lex van Leur had wel het enorme geluk dat hij op twee opeenvolgende dagen op verschillende plaatsen in Brabant (Volkel en Vught) verse staartblauwtjes tegenkwam. Misschien toch nakomelingen?

Zoomvlekspanner

Ook de nachtvlinders doen het dit jaar goed. Veel opmerkelijke soorten werden gezien buiten de bekende verspreidingsgebieden, zoals de dennenbandspanner. Maar ook soorten die recentelijk voor het eerst in Nederland ontdekt werden, zijn dit jaar alweer gezien, soms ook op meerdere plekken. Naast de witte sparspanner werd de zoomvlekspanner (in 2014 nieuw voor Nederland) dit jaar al vier keer gemeld.